

KAP. 5

ANBEFALINGER – NÅR DU UNDERVISER DIALOGBASERT

Olga Dysthe, Nana Bernhardt og Line Esbjørn

I dette avsluttende kapitlet vil vi oppsummere de viktigste poengene og utfordringene ved dialogbasert undervisning. anbefalingene er ment som redskaper for videre utvikling av museenes undervisningspraksis og for lærere som ønsker å bruke museene, også på egen hånd, eller som selv ønsker å jobbe dialogbasert på skolen. Det er selvsagt ikke nødvendig å følge oversikten fra begynnelse til slutt, og vi har valgt ikke å spesifisere hvilke vurderinger som henvender seg til henholdsvis museumsunderviseren og læreren. Den enkelte må velge med utgangspunkt i egen praksis. Vi har delt rådene inn i tre faser: forberedelse, gjennomføring og evaluering.

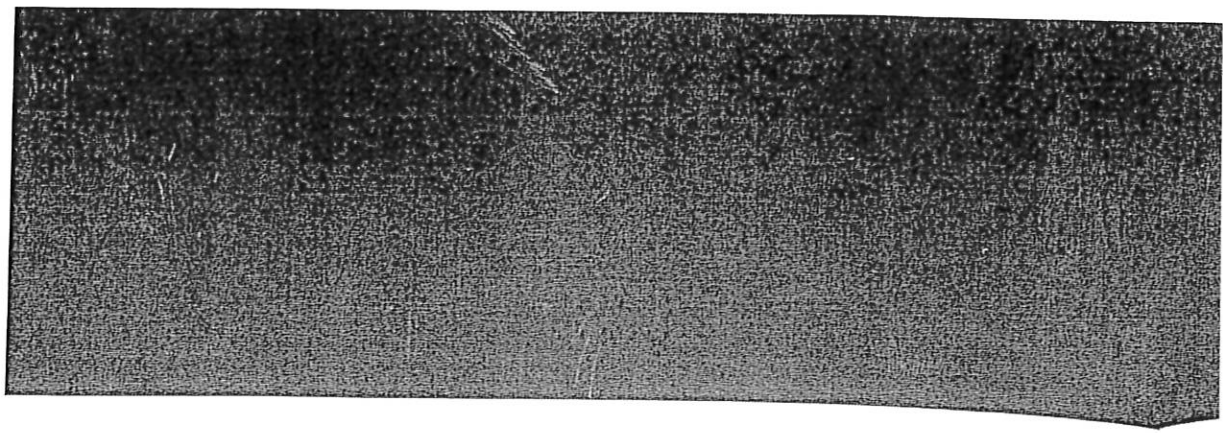
Forberedelse

Forberedelsesarbeidet må inneholde vurderinger om didaktiske og faglige målsettinger, og disse må ses i forhold til helt overordnede pedagogiske mål. Det å sette opp klare undervisningsmål og planlegge et strukturert undervisningsdesign står ikke i motsetning til å arbeide dialogbasert dersom du er bevisst på at hensikten er å tilrettelegge for elevdeltakelse, flerstemmighet og variasjon.

Balansen mellom det planlagte og det uforutsigbare er sentralt i dialogbasert undervisning. Når du utarbeider undervisningsdesignet, kan det være vesentlig å forholde seg til følgende spørsmål:

Museer og skoler

- *Hva er formålet med undervisningsforløpet? Er det relatert til læreplaner, til museets fagområde og til elevenes virkelighet? Kan*

det tilpasses slik at alle perspektiver ivaretas? Og hvordan kan det forenes med en dialogisk praksis?

- *Hvem synes det valgte temaet er relevant?* Elevene, skolens lærere, museets personale? Hvordan skaper du rom for elevenes stemmer og for å trekke inn deres erfarings- og livsverden?
- *Hvordan passer museumsforløpet inn i skolens virkelighet?* Hvordan kan du støtte opp under den dialogiske praksisen før og etter besøket?

Forløpsdesign

- *Er temaet potensielt relevant for alle elever?* Hvordan vil du skape motivasjon for deltakelse? Hvordan vil du få alle med?
- *Gir det faglige innholdet rom for flerstemmighet?* Og hvordan kan du styrke dette perspektivet?
- *Er undervisningsdesignet preget av både struktur og variasjon?*
- *Er undervisningsdesignet preget av balanse mellom dine fagfaglige inputer og elevdeltakelse?*
- *Er omdreiningspunktet den sanselige opplevelsen eller den intellektuelle undersøkelsen?*
- *Hva er kunstverkets rolle i forløpet?* Skal verket inspirere, utfordre eller informere?
- *Hvordan skaper du rom for elevenes opplevelse av verket? Hva tror du de synes er mest interessant?*
- *Hvilken metode velger du i verktilnæringen?* Verkets formelle egenskaper som farger, linjer, malerisk teknikk osv.? Verkets historiske kontekst? Vær bevisst på tilnæringen din og hvilken betydning den får for forløpet. Gjør valget ditt tydelig for elevene.
- *Hvilke øvelser og praktisk-estetiske aktiviteter kan integreres for å styrke læringspotensialet?* Hvilke øvelser passer til hvilke verk? Hvilke øvelser er relevante som læringspoenger i seg selv og ikke bare som «noe som skal aktivere elevene»?
- *Har du lagt inn en avsluttende oppsummering som skaper rom for elevenes egne refleksjoner?*

Gjennomføring

Det viktigste i gjennomføringen av dialogbasert undervisning er dine relasjoner til elevene og til fagstoffet, din rolle i samtalene, balansen mellom stram styring og åpenhet og endelig tidskontroll, som sikrer at det blir nok tid til den viktige avslutningssamtalen.

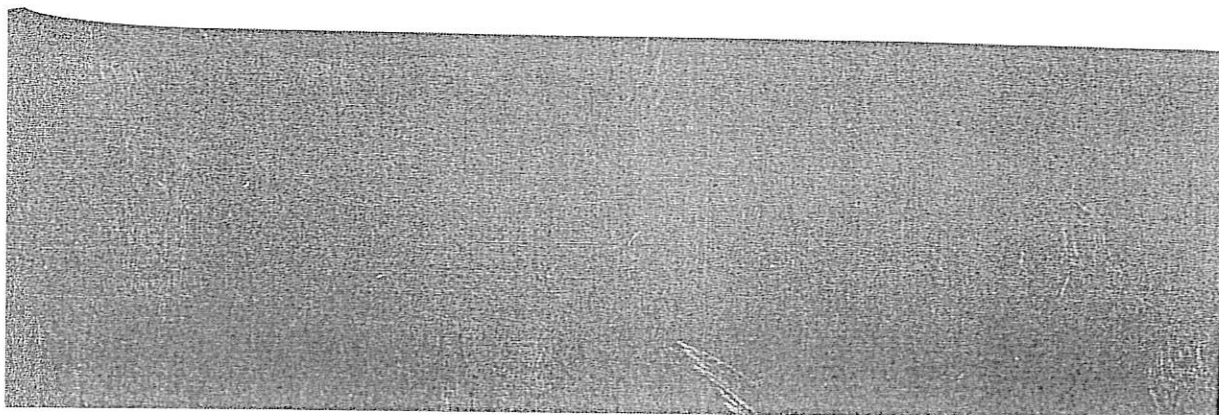
Et viktig poeng i denne boka er at flerstemmighet ikke i seg selv nødvendigvis fremmer forståelse, innsikt og læring, men at det er når divergerende syn møter hverandre, at det virkelig skapes nytt læringspotensial.

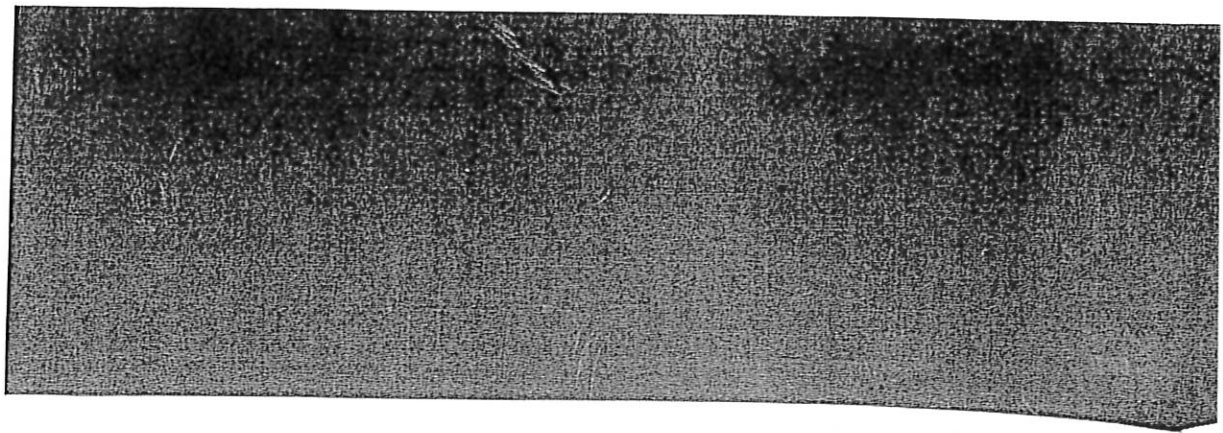
I din rolle som samtaleleder må du balansere mellom til dels motstridende mål

- *Innledningssamtalen*: gi informasjon og retning *versus* å etablere kontakt og trygghet til å delta
- *Verksamtalet*: få fram elevenes egne opplevelser *versus* å gi dem ny kunnskap
- *Verkstedssamtalen*: samtale med grupper for å løse problemer *versus* å hjelpe enkeltelever
- *Presentasjonssamtalen*: gi rom for gruppens tanker med produktet de har laget, *versus* å få fram synspunkter fra den enkelte elev
- *Avslutningssamtalen*: få fram den røde tråden og konsolidere elevenes læring gjennom forløpet *versus* å la elevene evaluere det de har vært med på

Dialogiske grep

- *Etabler en dialogisk atmosfære*. Få elevene på banen tidlig i forløpet. Still spørsmål som får fram deres forhåndskunnskap om temaet. Lytt til det elevene sier. Vis at du setter pris på at de deltar.
- *En viktig målsetting med introduksjonen* er å signalisere at deltakelse og flerstemmighet er en del av forløpet. Elevene oppfatter lynraskt om dette er et sted der deltakelse blir satt pris på.
- *Etabler trygghet* blant annet ved å klargjøre hva som skal foregå i forløpet.
- *Husk at du selv er modell* for hvordan elevene lytter til og snakker med hverandre. Lytt til hva elevene faktisk sier.
- *Uenighet* er ikke en trussel, men en ressurs.
- Vis hva det vil si å «bruke den andres ord som tenkeredskap».
- *Still spørsmål som innbyr til alternative synspunkter*, og hør om det er noen som mener noe helt annet enn flertallet.
- *Bruk selv provokasjon* som pedagogisk redskap (med forsiktighet). Konkrete øvelser kan støtte opp under forskjellige synspunkter. Spør for eksempel om et kunstverk skal være vakkert eller provoserende.

- *Vær forberedt på å skifte kurs* og eventuelt trekke inn andre verk eller øvelser.
- *Gi plass til eksperimenter.* «Playfull talk» kan gi elevene mulighet til å prøve forskjellige ideer og posisjoner.
- *Vær oppmerksom.* Still autentiske spørsmål. Praktiser opptak og verdsetting. Lytt til elevene og bruk det de bidrar med. Klargjør ulike holdninger, syn, meninger, perspektiver.
- *Alle elevsvar er legitime*, men ikke alle er like verdifulle! Bruker du ros, så vær alltid konkret og spesifikk.
- *Utfordre elevene* til å tenke nytt, dypere, bredere om temaet.
- *Følg opp* og trekk fram vesentlige poenger og perspektiver.
- *Varier mellom samtaler* i plenum, korte smågruppeoppgaver og miniforelesninger.
- *Støtt arbeidet i smågrupper* og utnytt at både museumsunderviseren og klassens lærere kan gå rundt til alle.
- *Hold øye med tiden*, slik at det alltid blir tid til den viktige avslutningssamtalen.
- *Evaluer sammen med elevene.* *Få fram elevenes erfaring med hvordan forløpet fungerte for dem.* Hvilke tanker har forløpet satt i gang? Hva vil de huske når de går herfra? Hvis det er tid til det, så bruk eventuelt en enkel øvelse til oppsummeringen, for eksempel en skriveøvelse.
- *Få i gang en kort samtale* der du spør spesifikt etter både det som var bra, og det som var mindre bra, både på det formessige og det innholdsmessige plan. Reflekter sammen med elevene over *hvorfor*.

Både elever og faglighet i fokus

- *Vær nysgjerrig* og lytt til hva elevene sier. Gjør elevene nysgjerrige.
- *Tenk over hvordan du kommer elevene i møte* både i innledningssamtalen og underveis i forløpet.
- *Vis at du er interessert i fagstoffet.* Elever merker raskt hvis du ikke er engasjert.
- *Knytt an til elevenes livsverden* og vis at det kanskje er erfaringer herfra som kan bidra til å kvalifisere samtalene.
- *Vær gjerne personlig*, for eksempel i verkgjennomgangen. Du kan godt fortelle hvordan du opplever verket.
- *Møter din faglige kunnskap elevenes kunnskap?* Er du en faglig med- og motspiller for elevene i tilstrekkelig grad?

- *Vær klar til å bruke fagligheten din på en ny måte – du kan ikke forberede alt.*

Evaluering

Når et undervisningsforløp skal evalueres, må det tas høyde for at ingen elevgrupper er like. Et forløp med en språklig sterk klasse kan fungere optimalt og nøyaktig som planlagt i forberedelsesfasen hvis omdreiningspunktet er verksamtalene, mens det samme forløpet kan mislykkes for de mindre verbale elevene. Og omvendt. Avslutt alltid et forløp med en felles evaluering sammen med elevene. Det kan gi en pekepinn om hva som fungerer, hvilke mindre faktorer som kan justeres til neste gang, eller om det faktisk er nødvendig å legge om på deler av forløpet.

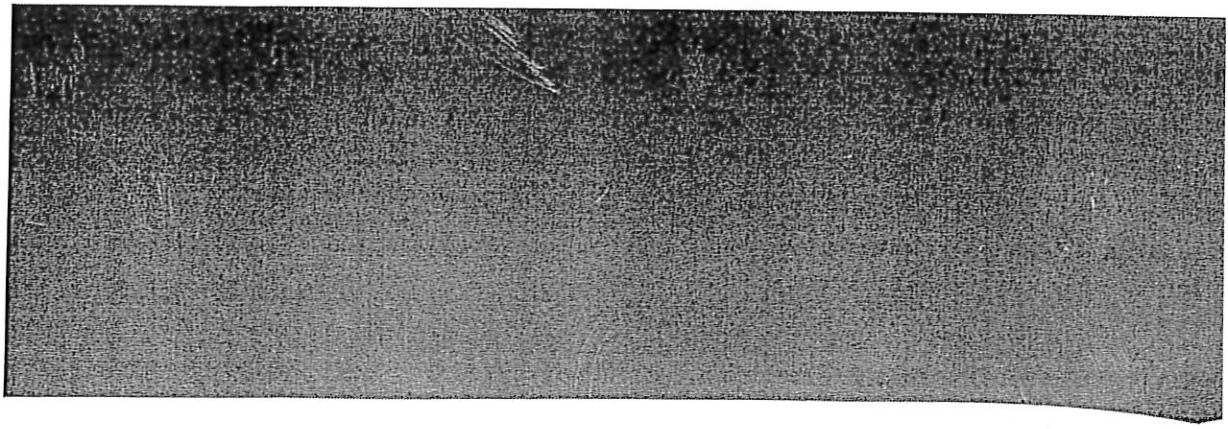
Men evaluér også på det overordnede plan. Hvis du jobber dialogbasert, vil du alltid få ny innsikt og erfaring som gjør at du over tid må tilpasse undervisningsforløpene på nytt.

Egnevaluering av det enkelte forløp

- *Innarbeid en rutine for din individuelle evaluering av enkelte forløp. Bruk eventuelt en loggbok til å samle konkrete utfordringer og vellykkede øyeblikk.*
- *Hvilke verk var best til å fremme flerstemmighet og deltakelse? Finnes det andre verk som kan supplere bedre?*
- *Hvilke emner og verk fungerte godt til miniforelesning?*
- *Hvilke øvelser fungerte i konteksten? Kunne andre øvelser med fordel vært integrert?*
- *Klarte du å holde den røde tråden? Førte elevenes perspektivering dere på villspor, eller fant dere fram til nye viktige erkjennelser?*
- *Trenger du å lese deg opp på faglig bakgrunnsstoff? Kanskje har elevene vist interesse for faglige aspekter som du må sette deg inn i.*

Overordnet evaluering av undervisningsdesign:

- *Bli med kollegene dine på undervisningsforløp. Det gir inspirasjon og mulighet til å studere hvordan den dialogbaserte undervisningen utspiller seg i praksis.*
- *Har erfaringene fra møtet med elever og lærere pekt på nye perspektiveringer som det bør legges mer vekt på?*

- *Er det valgte fokuset fortsatt relevant?* Kanskje bør det tenkes gjennom på nytt. Et undervisningsdesign er ikke statisk.
- *Utnyttes museets gjenstandsområde godt nok?* Eller kunne forløpet like gjerne foregått et annet sted?
- *Er forløpet bærekraftig?* Har skolene tid og økonomi til å bruke det? Og har museet de nødvendige ressursene?
- *Er du fortsatt engasjert i undervisningsforløpet?* Dialogbasert undervisning kan ikke settes på autopilot.

Elever forlater
Thorvaldsens Museum

